

Jānis Petraškevičs. Skolotājs

Vācu muzikologs Johans Nikolauss Forkels mums atstājis liecību par dažiem principiem, pie kuriem kā kompozīcijas pedagogs pieturējās vecais Bahs. Tur ir gan slavenā atsauce uz "klaviatūras bruņiniekiem", kā viņš esot dēvējis tos, kas nevarējuši sevi piespiest komponēt galvā, gan augstās prasības par polifonijas tehniku, uzmanības pievēršanu katrai balsij individuāli un vienlaikus to kopumam. Ja Forkels būtu mūsu laikabiedrs un viņam pagadītos atstāt līdzīgu piezīmi par Jāņa Petraškeviča pedagoģijas principiem, kādi tie būtu?

Pedagoga praksē kā orientieri izmantoju paša pieredzi – gan atceroties savus raibos studiju gadus, gan arī ņemot vērā savu šibrīža radošo praksi. Citiem vārdiem sakot, domāšana par problēmām, ar kādām pats esmu saskāries, un veidiem, kā esmu tās risinājis, man palīdz pedagoga darbā (pats esmu izgājis cauri gan krīzēm, gan radoša pacēluma brīžiem). Palīdz arī analītiskās iemaņas, kuras esmu attīstījis, gadu gaitā pētot partitūras, tostarp izstrādājot doktora disertāciju muzikoloģijā.

Sākot sadarbību ar jaunu studentu, cenšos, cik vien iespējams, piekļūt viņa/viņas maksimālīciskajai būtībai, kodolam. Piekļūt – ar to domāju sajušanu, saprašanu. Uzskatu, ka man piemīt diezgan liela empātijas spēja – sajūst otru cilvēku emocionālā, psiholoģiskā plāksnē, mēģināt paraudzīties uz lietām no šī otra cilvēka skatpunkta.

Tālāk mans uzdevums ir neatlaidīgi taujāt, liekot studentam meklēt atbildes; turklāt šādi es studentu radīnu arī pašam sev pastāvīgi uzdot jautājumus. Jautājumus par ideju – kopumā vai arī tikai dažiem tās aspektiem, par līdzekļiem, kā to realizēt.

Taču tikpat svarīgi, kā uzdot jautājumus, man šķiet arī spēt klausīties. Jo jaunais komponists, visticamāk, vienatnē sevi ir ilgstoši kaut ko pārdomājis par topošo skaņdarbu – man jābūt tam cilvēkam, uzticības personai, kam visas šīs pārdomas var brīvi izstāstīt. Mans mērķis – lai students spētu artikulēt, ko viņš vēlas mūzikā izteikt, kā arī pārzināt līdzekļus, kā šīs idejas īstenot.

Vienlaikus mēģinu studentos veicināt domu, ka mācību process turpinās visu atlikušo dzīvi, jo mēs nekad nevaram teikt, ka sevi pilnībā pazīstam un esam viennozīmīgi nosprauduši savas robežas: ir jāpieļauj iespēja, ka aizvien no jauna iespējams atklāt kādu vēl nezināmu savas personības daļu. Un ir nepārtraukti jāpilnveido arī savs tehniskais arsenāls – lai nebūtu tā, ka vēlmi izmēģināt kādas radošas idejas ierobežo tehnisko iespēju ierobežotība. Tiesa, šī mācīšanās dzīves garumā jāīsteno patstāvīgi, jau bez pedagoga atbalstošā pleca – meklējot sev domubiedrus, sarunbiedrus.

Izvērtējot studenta atnesto materiālu, bieži mēģinu to analizēt, līdzīgi kā to darītu ar kāda mūsdienu komponista partitūru. Šādi es studentam rādu veidus, kā iespējams analītiski iztirzāt paša uzrakstīto.

Vai ir kaut kādas kopējas iezīmes, kas tavā vērojumā piemīt cilvēkiem, kas mūslaikos velta sevi kompozīcijas studijām? Kāpēc, tavuprāt, jauni cilvēki vispār vēlas rakstīt mūziku? Kādas domas rosās viņu prātos, kad viņi tev rāda savus jaunrakstītos darbus?

Tas, ka Mūzikas akadēmijā pastāvīgi ir iespēja sastapties ar talantīgiem, daudzsoļošiem jaunajiem komponistiem, ir patiešām brīnumaini. Varētu šķist, ka interese par mūsdienu klasisko mūziku ir visai reta parādība, bet, kā izrādās, tā nebūt nav. Šie jaunie cilvēki ir pārsvarā ļoti zinātkāri – viņi aizrautīgi interesējas par to, kas notiek apkārt: ne tikai mūzikā, bet arī citās jomās. Reizē ir fascinējoši vērot, kā katrs no viņiem būvē savu iekšējo pasauli. Tāds kā līdzsvars starp iešanu plašumā un dziļumā. **Kas, tavuprāt, ir absolūti nepieciešams augstas raudzes pedagogam, kurš pasniedz kompozīciju?**

Manuprāt, vajadzīga pacietība un smalkjūtība; kā arī nepieciešams nepārtraukti interesēties par laikmetīgās mūzikas procesiem pasaulē, lai studentam varētu palīdzēt orientēties informācijas bagātībā.

Šūmanis esot teicis, ka Baha LTK burtnīcām jābūt mūzikai/komponistu dienīškajai maizei. Džons Hārbisons pusotru gadsimtu vēlāk piemēt klāt Šūmani un Stravinski. Vai līdzīgi domā Jānis Petraškevičs?

Sarežģīts jautājums. Uzskatu, ka ir jāpārzina meistardarbi, jo šādi tiek nosprausta

kvalitātes latiņa. Ja runājam, piemēram, par baroku, kvalitātes ziņā blakus Baham griežtos minēt Janu Dismasu Zelenku – salīdzinoši mazāk pazīstamu, taču fascinējoši spilgtu un oriģinālu komponistu.

Vienlaikus esmu visai skeptisks pret hierarhijas veidošanu, jo atvērtība man liekas svarīgāka. Komponisti ir ļoti atšķirīgi, un vienam kādā dzīvesposmā neatņemama dienīškā uztura sastāvdaļa būs Šūmanis, savukārt citam tas būs Brāms. 🎵

DĀVIS ENĢELIS:

Studējot muzikoloģiju JVLMA bakalaura ciklā, bija jāsēž vērtīgākās un mazāk vērtīgās lekcijās. Komponista Jāņa Petraškeviča lekcijas par 20. gs. mūzikas formveidi atceros kā visvērtīgāk pavadīto laiku akadēmijā. Manuprāt, Jānis spējis savu komponista un mūzikas pētnieka pieredzi sakausēt pedagoģijas tīrradni ar zelta vērtību.

Vēl nesen Bohumā notiekošajā Rūrtriennālē klausījos Ligeti Rekvīemu un, pēc atskaņojuma tērējot dzērienu kuponus turpat *Jahrhunderthalle* bārā, kopā ar dažiem VAK "Latvija" koristiem par piedzīvotā savīļojuma spēku jūtāties pateicību parādā tieši Jānim, kurš akadēmijā iemācīja paraudzīties uz avangarda mūziku no dažādiem skatpunktiem un, kas jo svarīgāk, stāstīja, kā ielūkoties dziļākos kompozīcijas slāņos.

Bez Jāņa Petraškeviča nav iedomājama mūslaiku kompozīcijas katedra. Pie viņa mācās daži jaunie skaņraži, kuru paaudze manā skatījumā veidos latviešu kompozīcijas jauno vilni, to, kas vēl tuvojas un kura spēcīgo klātbūtni sajūtīsim nākotnē.

Pie Jāņa maģistratūrā studējuši komponisti, kas sevi jau pieteikuši ar vērā ņemamiem panākumiem un savstarpēji ļoti atšķirīgiem rokkrastiem – Anna Ķirse un Jēkabs Jančevskis.